

Jak czytać dramaty? Komedia molierowska: Molier, *Świątoszek*. Część 2

- [Wprowadzenie](#)
- [Schemat](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Beata Jesionek-Biskupska, *Proza renesansowa: Trzy pierścienie Giovanniego Boccaccia, nowela z Dekameronu*.
- Źródło: Giovanni Boccaccio, *Dekameron*.

Jak czytać dramaty? Komedia molierowska: Molière, *Świętoszek*. Część 2

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

W drugiej części cyklu lekcji rozwiniesz i sprawdzisz swoje umiejętności analizy dramatu. Dokonasz interpretacji fragmentów dramatu molierowskiego *Świętoszek*. Odnajdziesz cechy gatunkowe w konkretnych scenach, kluczowych dla zrozumienia wymowy utworu. Określisz, jakie czynniki wpływają na kształt artystyczny dramatu.

Twoje cele

- Dokonasz analizy i interpretacji fragmentów dramatu Molière *Świętoszek*.
- Określisz znaczenie poszczególnych scen dla konstrukcji dramatu.
- Zrozumiesz wymowę utworu.
- Sprawdzisz swoją wiedzę na temat cech gatunkowych dramatu molierowskiego.

Pierwsza część lekcji: [Jak czytać dramaty? Komedia molierowska: Molière, *Świętoszek* część 1](#)

Schemat

Dramat należy analizować jako utwór literacki, pamiętając jednak, że cechy rodzajowe mają znaczenie dla możliwości realizacji scenicznej. Artyzm utworu wynika zarówno z jego konstrukcji, jak i literackich środków wyrazu. Dramat może wykorzystywać różne style językowe i wiele rodzajów dialogów. Może łączyć różne gatunki i sięgać po rozmaite wyznaczniki gatunkowe, jak komizm, tragizm czy ironia tragiczna. Logika i kolejność scen mogą być podyktowane przez motywację realistyczną – psychologiczną lub społeczną, jak również metafizyczną, a główny konflikt może rozgrywać się w świadomości bohaterów. Swoboda twórcza i oryginalna artystyczna wizja to mechanizm rozwoju dramatu, od jego początków po współczesne formy awangardowe i eksperymentalne.

Polecenie 1

Przeczytaj uważnie sceny 6 i 7 aktu III dramatu i odpowiedz na poniższe pytania. Następnie skonfrontuj swoje spostrzeżenia z zamieszczoną poniżej analizą.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Przeczytaj uważnie sceny 7 i 8 aktu IV dramatu i odpowiedz na poniższe pytania. Następnie skonfrontuj swoje spostrzeżenia z zamieszczoną poniżej analizą.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 3

Przeczytaj uważnie sceny 7., 8. aktu V dramatu i odpowiedz na poniższe pytania.
Następnie skonfrontuj swoje spostrzeżenia z zamieszczoną poniżej analizą.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Przeczytaj

Podsumowanie analizy sceny 6. i 7. aktu III

Warstwa słowna

Dialog dyskusyjny posuwa akcję do przodu – Damis zostaje wygnany i wydziedziczony. Widoczna jest indywidualizacja językowa: Orgon mówi pośpiesznie, nie zastanawia się nad doborem słów. Styl wypowiedzi oddaje cechy jego charakteru: porywczosć i despotyzm.

Postacie

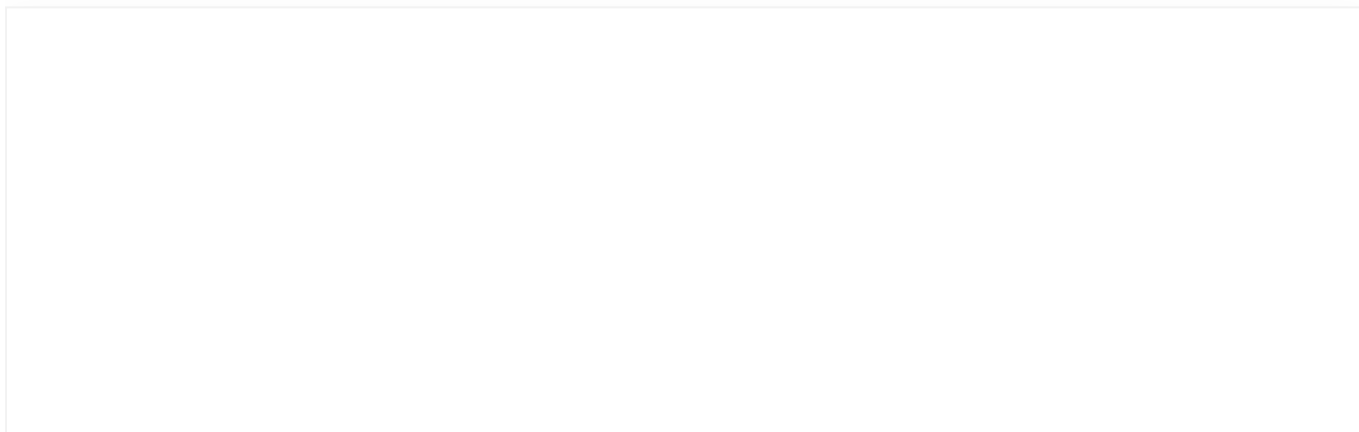
Orgon – to postać zbudowana na zasadzie kontrastu: z jednej strony jest naiwny i łatwowierny (ale jedynie w stosunku do świętoszka, którego uznaje za świętą osobę, godnego człowieka), z drugiej zaś despotyczny (tyranizuje rodzinę), przekorny, złośliwy, podejrzliwy i nieufny (tylko w stosunku do swojej rodziny). Jest człowiekiem religijnym i jego pobożność powściąga zapędy do dręczenia innych, dlatego też tylko religijność może w oczach jego samego usprawiedliwić. Stąd też właśnie Tartuffe stanowi doskonałe usprawiedliwienie dla działań Orgona.

Akcja

Konflikt Orgona z rodziną, która chce skłonić go do pozbycia się świętoszka, nasila się. Działania podejmowane przez Elmirę i Damisa obracają się przeciw nim, osiągając skutek przeciwny do zamierzonego.

Cechy gatunku

Komizm słowny oraz komizm sytuacyjny, który służy nierzadko rozładowaniu zbyt poważnych, dramatycznych sytuacji (wygnanie i wydziedziczenie Damisa).

Spektakl lalkowy *Świętoszek* wystawiony w ramach międzynarodowego forum "teART" 2015 w Mińsku
Źródło: flickr, licencja: CC BY 2.0.

Podsumowanie analizy sceny 7. i 8. aktu IV

Warstwa słowna

Dialog dyskusyjny posuwa akcję do przodu.

Postacie

Tartuffe – analizowana scena wzbogaca jego charakterystykę. Zdemaskowany przez Orgona, najpierw próbuje wyplątać się z niezręcznej sytuacji przy pomocy dawnych sztuczek, jednak szybko zmienia ton, ukazując twarz człowieka zdecydowanego i bezwzględneho. Jest postacią działającą, widzimy go nie jako głównego sprawcę intrygi, lecz raczej jako człowieka, który dał się uwikłać w intrygę mającą na celu jego zdemaskowanie.

Orgon – zmienia swój stosunek do świętoszka.

Akcja

Rozpoznanie – jest elementem budowy tragedii. Tutaj wiąże się ono z perypetią i wszystko wskazuje na to, że dalszy bieg wypadków doprowadzi do katastrofy.

Cechy gatunku

Element farsowy – komizm sytuacyjny: Orgon, który najpierw ukrywał się pod stołem, następnie staje za Elmirą i pokazuje się w chwili, gdy Tartuffe próbuje ją objąć.

Ostatnie sceny aktu IV przypominają budowę tragedię: komizm łączy się tu z tragizmem (złamanie reguły stosowności). Pojawia się też rekwizyt jako czynnik mający znaczący wpływ na rozwój wypadków (złamanie reguły prawdopodobieństwa).

Spektakl lalkowy *Świątoszek* wystawiony w ramach międzynarodowego forum "teART" 2015 w Mińsku
Źródło: flickr, licencja: CC BY-SA 2.0.

Podsumowanie analizy sceny 7. i 8. aktu V

Warstwa słowna

Tyrada Oficera jest pochwałą zalet Księcia: jego troski o poddanych, przenikliwości (nie daje się zwieść pozorom), sprawiedliwości (karze występki, nagradza zasługi), wyrozumiałości (daruje Orgonowi dawne przewinienia). W zakończeniu powraca motyw rozróżniania prawdy od pozorów – ujawnienie prawdy, obraz króla jako sprawiedliwego i roztropnego władcy (spełniającego wobec swych poddanych rolę ojca) kontrastuje z obrazem Orgona, którego postawa i działania były zaprzeczeniem cech dobrego władcy. Zostaje tu także uzupełniona charakterystyka Tartuffe'a – jest on przedstawiony jako osoba działająca (zrobił użytek z powierzonych mu dokumentów), scena odkrywa także jego przestępczą przeszłość.

Akcja

Rozwój wypadków zmierza ku katastrofie – konstrukcja akcji jest typowa dla tragedii. Napięcie dramatyczne utrzymuje się do ostatniej sceny. Pomyślnie zakończenie utworu nie wynika logicznie z biegu wypadków, ale jest wynikiem interwencji z zewnątrz – wnosi ono element zaskoczenia. Zakończenie jest **symbolicznym** przywróceniem równowagi i porządku społecznego, który został naruszony.

Cechy gatunku

Rozwiązanie akcji ma charakter pomyślny dla bohaterów, co jest gatunkowym wyznacznikiem komedii. Zakończenie sztuki – ogłoszenie ślubu Marianny z Walerym – ma typowy dla gatunku komediowego konwencjonalny charakter: ślub pary – zazwyczaj głównych – a w tym wypadku drugoplanowych bohaterów, stanowił szczęśliwe zakończenie ich perypetii.

Słownik

symbol

(gr. *symbolon*) – znak rozpoznawczy, wiązać razem) – motyw lub zespół motywów występujących w dziele, który jest znakiem treści głęboko ukrytych, niejasnych i niejednoznacznych; symbol ma za zadanie kierować ku tym treściom myśl czytelnika. Wyrażają go słowa, gesty, obrazy, przedmioty rozpoznawalne tylko dla członków danej kultury i stale się zmieniające. Symbol jest znakiem językowym o wielu znaczeniach. Na przykład kolor czerwony symbolizuje miłość, ale w zależności od kontekstu, w którym występuje – może też oznaczać wstyd, zagrożenie, ogień piekielny

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zrekonstruuje przebieg wydarzeń przedstawionych w dramacie – odpowiedz na pytanie, które z nich, twoim zdaniem, są najważniejsze i jaką funkcję pełnią w budowie akcji?

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Określ dominantę kompozycyjną utworu. Następnie scharakteryzuj kompozycję akcji, wskazując jej główne elementy.

Ćwiczenie 5

Na podstawie schematu uzupełnij tabelę.

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Skonfrontuj swoje spostrzeżenia z wnioskami zebranych podczas analizy fragmentów dramatu. Podsumuj je:

- scharakteryzuj konstrukcję bohaterów, motywację ich działań oraz rolę poszczególnych postaci w rozwoju wydarzeń,
- scharakteryzuj budowę czasu i przestrzeni w utworze.

Ćwiczenie 8

Wykorzystując zebrane dotychczas informacje, określ kompozycyjne związki i zależności pomiędzy poszczególnymi składnikami dzieła (akcja, postacie, język, czas, przestrzeń).

Praca domowa

Wykorzystując zebrane dotychczas informacje, stwórz interpretację *Świętoszka*, w której omówisz jeden z poniższych problemów:

- Krytyka obłudy religijnej, określonej formy religijności czy religii jako takiej?
- Tartuffe – cyniczny oszust czy człowiek religijny, który padł ofiarą namiętności?
- Czy z dramatu wyłania się optymistyczna, czy pesymistyczna wizja natury ludzkiej?

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Lewandowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Jak czytać dramaty? Komedia molierowska: Molier, *Świętoszek*. Część 2

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);

3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele lekcji. Uczeń:

- dowiaduje się, jaka historia teatru francuskiego klasycyzmu,
- charakteryzuje cechy komedii molierowskiej,
- analizuje budowę dramatu *Świętoszek* Moliera,
- określa funkcję zastosowanych teatralnych środków wyrazu,
- wyjaśnia, na czym ekspozycja i retardacja oraz jaką funkcję pełnią w *Świętoszku* Moliera.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- z użyciem e-podręcznika;
- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- drama;
- sztuka teatralna.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu;
- komputery z dostępem do internetu dla uczniów.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uwaga: scenariusz obejmuje dwie lekcje: Jak czytać dramaty? Komedia molierowska: Molier, *Świętoszek*. Część 1 i Część 2

Nauczycie prosi, aby uczniowie:

1. Zapoznali się z audiobookiem z I cz. cyklu, który zawiera streszczenie *Świętoszka*, oraz z informacjami na temat teatru francuskiego klasycyzmu oraz komedii molierowskiej

Nauczyciel prosi, aby uczniowie:

2. Podzielili się na sześć grup, zgodnie z podziałem dramatu dokonany w obu lekcjach: gr. 1. - akt I, scena 1 i 2, gr. 2 - akt I, scena 4, gr. 3 - akt III, scena 3, gr. 4 - akt III, scena 6 i 7, gr. 5 - akt IV, scena 7 i 8, gr. 6 - akt, scena 7 i 8. Poleca, by członkowie grup podzielili między sobą zadania: potrzebni będą odtwórcy ról oraz osoby, które zajmą się przygotowaniem schematycznej scenografii czy rekwizytów.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla i odczytuje temat lekcji oraz zawarte we wprowadzeniu do e-materiału cele zajęć i prosi uczniów lub wybraną osobę o sformułowanie kryteriów sukcesu.
2. Lekcja rozpoczyna się od ustalenia cech komedii molierowskiej. Nauczyciel poleca, by jedna osoba notowała na tablicy, w formie mapy skojarzeń, wymieniane przez uczniów cechy (uczniowie mogą wrócić do informacji z e-materiału). Nauczyciel dba o to, by ustalenia były pełne, ewentualnie uzupełnia informacje.
Później uczniowie wskazują, z jakimi wzorcami tragedii antycznej Molier zerwał, a jakie zrealizował w *Świętoszku*. Następnie uczniowie ustalają, czym jest ekspozycja i retardacja oraz jaką funkcję pełnią w omawianej komedii Moliera (odwołują się do audiobooka, mogą wracać do jego odpowiednich fragmentów).

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel informuje uczestników zajęć, jak będzie przebiegała praca na lekcjach. Każda z grup, wykorzystując przygotowane wcześniej scenografię i rekwizyty, odegra swoją scenę z dramatu. Następnie wszyscy uczniowie, pracując w ramach swojej grupy, wykonają polecenia związane z konkretną sceną. (Chodzi o to, by wszyscy mogli przeanalizować wszystkie sceny, co będzie im potrzebne podczas interpretacji). Po upływie czasu wyznaczonego przez nauczyciela na opracowanie poleceń grupa, która inscenizowała dany fragment, przedstawia swoje propozycje odpowiedzi. Pozostali uczniowie mogą je uzupełniać, dyskutować, szukać wspólnie najlepszego rozwiązania. Mogą także korzystać z podpowiedzi interpretacyjnych zawartych w e-materiale.
2. W podsumowaniu tej fazy lekcji uczniowie mogą przedyskutować przygotowane scenografie i rekwizyty oraz odtwórców tekstu dramatu, a nauczyciel ocenić pracę grup.

3. Następnie uczniowie (indywidualnie) czytają podsumowanie analizy poszczególnych scen, aby skonfrontować swoje ustalenia z zaproponowanymi w e-materiale.
4. W ostatniej części tej fazy lekcji uczniowie indywidualnie wykonują ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się” z cz. 2 cyklu lekcji. Nauczyciel wskazuje im te zadania, które posłużą do syntezy zgromadzonych informacji oraz ułatwią interpretację dramatu.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel zadaje pytania podsumowujące, np. jakie cechy pozwalają uznać *Świętoszka* za przykład komedii molierowskiej.
2. Na zakończenie lekcji nauczyciel pyta o wątpliwości uczniów związane z interpretacją *Świętoszka*, której mają dokonać w domu. Odpowiada na pytania, udziela wskazówek, przypomina, jak powinien zostać skonstruowany szkic interpretacyjny dzieła dramatycznego, prosi uczniów, by zastanowili się nad wyborem jednego z tematów pracy domowej:
 - Krytyka obłudy religijnej, określonej formy religijności czy religii jako takiej?
 - Tartuffe – cyniczny oszust czy człowiek religijny, który padł ofiarą namiętności?
 - Czy z dramatu wyłania się optymistyczna czy pesymistyczna wizja natury ludzkiej?Jeśli uczniowie mają wątpliwości interpretacyjne, nauczyciel pomaga im je rozwiązać.

Praca domowa:

1. Wykorzystując zebrane dotychczas informacje, stwórz interpretację *Świętoszka*, w którym omówisz jeden z poniższych problemów:
 - Krytyka obłudy religijnej, określonej formy religijności czy religii jako takiej?
 - Tartuffe – cyniczny oszust czy człowiek religijny, który padł ofiarą namiętności?
 - Czy z dramatu wyłania się optymistyczna czy pesymistyczna wizja natury ludzkiej?

Materiały pomocnicze:

- *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, pod red. Anny Janus-Sitarz, Kraków.
- Stanisław Furmanik, *O sztuce teatru*, w: *Problemy teorii dramatu i teatru*, pod red. Janusza Deglera, Wrocław 1988.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedialne „Przeczytaj” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.